

La Xina, oportunitats i amenaces; sota un procés d'intensificació tecnològica

Aquest document destaca les idees i els resultats principals de l'Informe Anual OME 2007: un nou mapa de mercats i oportunitats, elaborat per l'Observatori de Mercats Exteriors

La Xina, oportunitats i amenaces; sota un procés d'intensificació tecnològica

Sumari

1. La Xina com a mercat d'abast continental
2. Sector del medi ambient: enorme potencial gràcies al canvi d'orientació en la política mediambiental
3. Sector aeronàutic: el mercat amb més potencial de creixement del món
4. Sector químic: forta expansió vinculada als sectors de l'electrònica, l'automòbil, la construcció i el consum privat
5. Sector de l'alimentació i la distribució: increment potencial de la demanda de productes processats de qualitat
6. Sector de l'automoció: principal productor mundial de vehicles a finals de la propera dècada

1. La Xina com a mercat d'abast continental

La Xina és el país més poblat del món, amb més de 1.300 milions d'habitants (una cinquena part de la població mundial), i a finals del 2007 o al 2008 podria convertir-se ja en la tercera potència econòmica mundial en termes de PIB. Les perspectives de creixement elevat pels propers quinze anys, al voltant del 6% de mitjana anual, fa preveure que a finals de la propera dècada passi a ser la primera potència econòmica en termes de PPA, i la segona en termes de PIB corrent, per darrera els EUA. Com a conseqüència d'aquest fort ritme de creixement, s'espera que la renda per càpita es dobli al 2020 i que se situï al voltant dels 10.000 dòlars en termes de PPA. El Banc Mundial estima que la població en situació d'extrema pobresa es reduirà de l'actual 14% fins a poc més d'un 1% al 2030; mentre que Farrel, et al. (2006) calculen que en vint anys el 60% de la població urbana serà de classe mitjana alta, enfront del 9% actual, la qual cosa convertirà la Xina en un dels principals mercats de consum del món.

Tot i que en els propers vint anys s'estima que la població incrementarà en quasi 150 milions de persones, el creixement demogràfic a la Xina s'està alentint a causa del descens de la fertilitat i el retard en l'edat de procreació. Com a resultat, les projeccions demogràfiques indiquen que cap al 2040 la Xina es veurà desbancada per l'Índia com a primera potència en termes de població. Aquest ralentiament, a més, es traduirà en un envelliment progressiu de la població.

La forta expansió econòmica de la Xina ha estat impulsada fins ara per les inversions i les exportacions de manufactures. Tanmateix, en els últims anys, el resultat dels avenços en les telecomunicacions, la transferència de tecnologia, el *reverse engineering* i el progressiu increment de mà d'obra qualificada ha permès que la Xina ja no només tingui avantatges comparatius en sectors intensius en mà d'obra barata poc qualificada, com el tèxtil i la confecció i el calçat, sinó en sectors de més sofisticació tecnològica, especialment material elèctric i electrònic i automoció.

La Xina està plenament integrada en les cadenes globals de producció, principalment com a punt d'assemblatge de productes finals. Això es posa de manifest en l'alt contingut de béns intermedis en les importacions procedents de la resta d'Àsia, especialment de parts i components, les importacions de recursos naturals provinents d'Àfrica i Amèrica Llatina, i l'exportació de productes finals cada cop de major intensitat tecnològica als mercats occidentals. En conseqüència, la Xina té un paper fonamental en el procés d'integració econòmica, especialment en la regió asiàtica, i és un factor clau del creixement de les economies llatinoamericanes i africanes en els últims anys.

Aquest patró de creixement, però, està creant importants desequilibris econòmics. En primer lloc, l'excessiu pes de la indústria en el PIB vers el sector serveis (la indústria està contribuint en més del 65% al creixement, mentre que els serveis no arri-

ben a explicar el 30%), la qual cosa està ja repercutint en alguns sectors com el tèxtil, el carbó, l'energia elèctrica o l'automoció, amb excés de capacitat productiva. En segon lloc, la degradació del medi ambient, font de preocupació pel fet que si continua l'actual ritme de creixement liderat per la indústria, els requeriments d'energia i recursos naturals suposaran una càrrega pesada al medi ambient no sostenible a llarg termini. En tercer lloc, la creixent desigualtat entre la renda per càpita urbana i rural, on la ràtio se situa ja lleugerament per sobre de 3, i el diferent estadi de desenvolupament entre les províncies costaneres, predominantment industrials, i de l'interior, predominantment agrícoles.

En l'11è Programa quinquennal (2006-2010), el govern xinès preveu la necessitat de corregir aquests desequilibris i estableix com a prioritat a mitjà i llarg termini canviar el patró de creixement d'inversió i exportacions cap el consum domèstic. Es planteja com a objectiu reduir l'èmfasi sobre les inversions i exportacions i augmentar el consum, a més d'incrementar el pes dels serveis en l'economia, actualment per sota del pes mitjà dels països asiàtics.

Així doncs es perfila un canvi en l'estructura econòmica del país. Des del punt de vista de la demanda, i tenint en compte els objectius governamentals i l'augment previst de la renda per càpita, el consum intern guanyarà protagonisme en els propers anys com a factor de creixement vers les inversions i les exportacions, fins ara els màxims impulsors. Des de la perspectiva de l'oferta, és d'esperar un procés de terciarització, en què guanyarà importància el sector serveis en detriment de la indústria. Aquests canvis tindran, a la vegada, repercussions importants en les estratègies empresarials. Per una banda, com que el mercat xinès esdevindrà un dels més importants del món, hi haurà una tendència creixent per part de les empreses multinacionals d'invertir a la Xina amb l'objectiu de servir al mercat local i, per tant, el tipus d'inversió *market-seeking* passarà a ser previsiblement l'estratègia empresarial dominant. No obstant això, la inversió de tipus *efficiency-seeking* seguirà tenint lloc, però orientada cada cop més a la recerca de millores d'eficiència en els serveis i a indústries amb requeriments de qualificació i intensitat tecnològica més elevades.

Sens dubte, la Xina és una de les destinacions més atractives del món per a l'exportació i les inversions directes. No obstant això, penetrar-hi no és fàcil. A

més de les barreres culturals i administratives, en molts sectors ja hi ha una gran competència, tant local com estrangera, que anirà en augment en el futur. Ara bé, la grandària del mercat, la progressiva expansió de la classe mitjana i la millora prevista en tots els segments de renda, ofereix excel·lents oportunitats de negoci no sols a les empreses orientades als consumidors de renda mitjana i alta, sinó de manera especial a aquelles empreses creatives i innovadores que puguin dissenyar productes adaptats a les necessitats específiques dels consumidors *low income*. A més, la tendència creixent de les empreses xineses de millorar la qualitat i la sofisticació tecnològica dels seus productes pot ser aprofitada per les empreses fabricants de parts i components d'alt nivell de qualificació i contingut tecnològic.

No obstant això, on més possibilitats de negoci s'espera és en el sector serveis (distribució i comerç al detall, telecomunicacions, serveis financers i serveis empresarials), sector que s'expandirà significativament en els propers anys i on Occident té importants avantatges comparatius. Tanmateix, la creixent preocupació pel medi ambient a la Xina, reflectida en l'11è Programa quinquennal, obre grans oportunitats per a les empreses especialitzades en infraestructures, tecnologies i serveis relacionats amb el medi ambient.

2. Sector del medi ambient: enorme potencial gràcies al canvi d'orientació en la política mediambiental

El *boom* econòmic de la Xina ha comportat una important degradació mediambiental. Per una banda, destaca la baixa qualitat i escassetat de l'aigua. Segons el Banc Mundial, 700 milions de persones no tenen accés a aigua neta, i estan obligades a consumir aigua contaminada, a causa de l'escàs tractament d'aigües residuals tant en la indústria com a les ciutats. Per l'altra, la greu contaminació de l'aire. Setze de les vint ciutats del món amb l'aire més contaminat són en territori xinès, i l'Administració Estatal de Protecció del Medi reconeix que dos tercers parts de la població urbana viu en ciutats on la qualitat de l'aire és dolenta.

Segons l'EIA (Energy Information Administration) el consum d'energia primària per unitat de producte a la Xina és, per exemple, quatre vegades superior al

d'Alemanya o set vegades superior al de Japó, la qual cosa posa de relleu la ineficient utilització dels recursos energètics i la necessitat de millora dels mètodes de producció en àrees en què s'ha d'aconseguir un consum energètic més eficient. A més, la principal font d'energia primària (al voltant del 65%) és el carbó, i una part important de les centrals energètiques basades en la crema de carbó són obsoletes, la qual cosa agreuja l'emissió de gasos contaminants.

El govern xinès ha començat a ser conscient del problema mediambiental, i ha endurit la legislació i ha establert com un dels principals objectius de l'11è Pla quinquennal (2006-2010) controlar el desenvolupament sota criteris de sostenibilitat, incrementant l'eficiència energètica, augmentant la utilització d'energies renovables, i millorant la protecció del medi ambient.

S'estima que les inversions en energies renovables poden superar els 150.000 milions de dòlars en els propers 15 anys, amb un important desenvolupament de l'energia eòlica i solar, mentre que en relació amb la construcció de plantes de tractament d'aigües i depuradores es calculen unes necessitats d'inversió de 200.000 milions de dòlars.

Les empreses europees presenten considerables avantatges tant en tecnologia com en *know-how* en aquestes àrees, com ara el tractament d'aigües, energies renovables i control de contaminació, i en els serveis associats, la qual cosa les situa en una posició força competitiva per entrar en el mercat mediambiental xinès, amb enorme potencial de creixement. A més, aquest canvi d'orientació cap a una millor protecció del medi ambient tindrà un important impacte en sectors com la construcció, la maquinària, la química i l'automoció, que també pot ser aprofitat per les empreses occidentals amb tecnologies i *know-how* respectuoses amb el medi ambient.

3. Sector aeronàutic: el mercat amb més potencial de creixement del món

La indústria aeronàutica és un dels sectors amb les expectatives de creixement més elevades pels grans canvis que tenen lloc a escala mundial, amb

l'aparició de línees aèries de baix cost, l'obertura de noves rutes regionals, la liberalització del mercat atlàntic i el fort creixement d'Àsia. El mercat aeronàutic de la Xina és el que té el potencial de creixement més elevat del món a causa de diversos factors: una major liberalització del seu espai aeri intern i de l'increment de rutes cap a aquest país des de països tercers, una major consolidació i creixement de les seves tres grans línees aèries nacionals i més capacitat de viatjar dels seus ciutadans.

Les previsions apunten que el trànsit de passatgers a la Xina creixerà a un ritme sostingut anual del 8% en els pròxims vint anys, tres punts per sobre de la mitjana mundial, i tindrà unes necessitats de compra d'avions de 2.616 unitats segons Boeing, i de 1.790 unitats segons Airbus. De manera que la Xina se situarà com el segon mercat aeronàutic mundial, per darrera dels EUA.

La indústria local s'estructura en dos grans conglomerats, China Aviation Industry Corporation I i II (AVIC I i AVIC II), controlades per l'Estat i formades per unes 200 entitats entre empreses manufactures, centres de recerca i centres d'assemblatge, que concentren quasi el 100% de la producció local. AVIC I està especialitzada en defensa nacional i en la fabricació de jets (ARJ-21) i avions regionals. Per la seva banda, AVIC II fabrica avions petits, helicòpters i motors.

La Xina comença a definir-se ja com a nou pol productiu i de subcontractació aeronàutic. Per una banda, per la construcció d'avions propis com l'ARJ-21; i per l'altra, pel baix cost (un enginyer cobra uns 2.400 euros/any) i el factor *offset* industrial (compensació de l'exportador per aconseguir la venda), que incrementarà exponencialment la subcontractació. A més, està desenvolupant capacitats en tots els àmbits, des del disseny i la fabricació fins al test, amb un capital humà cada cop més preparat, i amb més de trenta centres tecnològics i d'R+D, fet que impulsarà projectes de coproducció i codesenvolupament amb els grans fabricants com Airbus i Boeing.

Atès que la indústria local xinesa està en una fase inicial de posicionament internacional, hi ha importants oportunitats d'acords i aliances entre les empreses catalanes i xineses, amb unes expectatives de negoci considerables, tenint en compte l'enorme potencial de creixement del sector.

4. Sector químic: forta expansió vinculada als sectors de l'electrònica, l'automòbil, la construcció i el consum privat

La Xina s'ha convertit en el quart productor mundial de productes químics, per darrera dels EUA, el Japó i Alemanya, i un dels principals consumidors, amb un ritme de creixement del consum en els deu últims anys al voltant del 12% anual, enfront el 4% dels EUA i la Unió Europea. La indústria es troba concentrada principalment en la producció de química bàsica (acapara aproximadament el 70% de la quota de mercat) a causa de la gran demanda de plàstics per part de les indústries d'automoció, material elèctric i electrònic, joguines i construcció. No obstant això, el govern té planificat incentivar en els propers anys la producció de química especial i augmentar la seva participació en la producció global fins al 45%, mitjançant incentius a la inversió, especialment en les regions menys desenvolupades de l'oest del país. En aquest sentit, les perspectives de creixement de productes com additius, adhesius, aromes i essències i productes farmacèutics són considerables.

La producció de tints i additius s'està beneficiant del *boom* tèxtil existent a la regió asiàtica. Més de la meitat de les fibres sintètiques es produeixen a Àsia, i d'aquestes la meitat es produeixen a la Xina. A més, la Xina és el principal productor mundial de tints sintètics, i en molts casos la qualitat no arriba als estàndards requerits, la qual cosa ofereix oportunitats de negoci per a les empreses estrangeres. A més a més, el consum intern de cosmètics és molt alt, especialment a les ciutats. La Xina és el segon consumidor de cosmètics d'Àsia després del Japó, i l'augment de la renda per càpita prevista per als propers anys comportarà una major demanda d'aquests productes.

En el camp farmacèutic, la Xina lidera la producció mundial de vitamines. A més, el cost per desenvolupar un fàrmac és sis vegades inferior al cost als EUA o la UE, i els processos de proves i tests clínics requereixen un 30% menys de temps. No obstant això, en el segment dels genèrics d'alta qualitat i de patents es troben encara lluny de ser competitius, i atesa la creixent demanda de fàrmacs d'alta qualitat suposa un elevat potencial de negoci per a les empreses farmacèutiques catalanes. En aquest sentit, la política del govern xinès està orientada a afavorir les inversions en activitats

R+D; i si avancen les reformes per millorar els drets de la propietat intel·lectual, el domini dels genèrics xinesos es reduirà a favor dels medicaments estrangers de més qualitat. A més, l'envelliment de la població afavorirà la producció de medicaments amb qualitats preventives.

La capacitat de producció actual és insuficient per cobrir la demanda prevista per als propers anys en la major part dels segments. En conjunt, un terç de la demanda és coberta per les importacions. La demanda incrementarà especialment per l'expansió de la indústria automobilística, on les previsions apunten que la Xina serà el principal productor mundial d'automòbils al 2020, la construcció d'habitatges per la urbanització creixent (components de plàstic i pintures), la indústria de telecomunicacions (mòbils, pantalles planes) i el consum privat.

En conseqüència, la necessitat d'incrementar la capacitat de producció i d'eleva la qualitat dels productes suposa grans oportunitats de negoci per a les empreses estrangeres, sobretot per aquelles que desenvolupin productes respectuosos amb el medi ambient. Les multinacionals occidentals del sector ja s'estan posicionant a la Xina via acords i *joint ventures* tant per les perspectives de vendes com pels avantatges de costos, i no només en processos de producció de baix valor afegit, sinó també en centres R+D i productes d'alt valor afegit.

5. Sector de l'alimentació i la distribució: increment potencial de la demanda de productes processats de qualitat

La Xina és una de les destinacions més atractives per a l'exportació de productes alimentaris. S'espera que en els propers anys es dupliqui la població potencial demandant de productes importats, que arribarà als 500 milions de persones i s'estendrà a les zones menys desenvolupades. Els productes alimentaris processats només representen el 30% del total del consum a la Xina, en comparació al 80% dels EUA, la qual cosa suposa un potencial enorme d'expansió d'aquest tipus de productes. Els majors increments s'esperen en el menjar per a nadons, greixos i olis, lactis i productes cuinats i deshidratats.

El consumidor xinès destina un 31% del seu pressupost a l'alimentació i begudes i s'espera que s'in-

crement prop d'un punt percentual el 2015, fet que mantindria la tendència creixent de la despesa alimentària en termes absoluts. La política de fill únic per família i l'increment de la renda està propiciant una major atenció de les famílies pel seu fill, la qual cosa s'ha traduït en una tendència alcista en el menjar per a nadons. El sector dels làctics s'ha vist afavorit per les recomanacions del govern de consumir aquests tipus de productes davant la deficiència de calci tradicional en el menjar xinès, i està penetrant en les àrees rurals. Tanmateix, l'augment dels ingressos, especialment en les àrees urbanes, ha augmentat la demanda d'aliments més sofisticats i de millor qualitat, amb una tendència creixent a valorar els seus continguts nutricionals, la qual cosa contribueix a una major presència de productes importats d'alta qualitat. Els sucus de fruita i verdures i l'aigua embotellada també estan experimentant alts creixements en les zones urbanes.

A les grans ciutats, sobretot en el segment de població jove, el consum fora de la llar s'ha popularitzat, la qual cosa està contribuint a l'expansió del sector de la restauració i les cadenes de *fast-food*. Atesos els diferents nivells de desenvolupament entre regions no es pot parlar d'un mercat únic. La major part dels negocis es porten a terme en l'àmbit regional i provincial a causa de les ineficiències del mercat del transport i la logística.

La venda al detall i l'hostaleria són els canals més utilitzats per distribuir els aliments importats, entre els quals destaquen els hipermercats, els grans magatzems i els supermercats. Els hipermercats són els que han experimentat el major creixement en els últims anys i on tenen més presència els detallistes internacionals. Per altra banda, on es preveuen més possibilitats d'expansió són les botigues de conveniència, de moment concentrades en gran part a Xangai i la província de Guangdong i dominades per companyies estatals (Being Quick, Kedi i Alldays), i les botigues de descompte, concepte recentment introduït de la mà de Carrefour, i on l'empresa espanyola Dia s'ha començat a introduir.

Tant pel que fa a la venda de productes com a la distribució, les oportunitats de negoci se centren cada cop més a les ciutats mitjanes i petites, atesa la forta competència existent a les grans ciutats. Hi ha una enorme massa de consumidors de renda

mitjana-baixa a la qual les empreses poden vendre els seus productes si són capaços d'ajustar preus i adaptar-los a les seves necessitats. De la mateixa manera, els canals de distribució com ara els hipermercats o centres comercials han de tenir en compte també els requeriments dels xinesos. Per una banda, són grans consumidors d'aliments frescos, per la qual cosa ha d'haver-hi un constant subministrament d'aquests productes; i per l'altra, encara hi ha un nombre limitat d'automòbils, la qual cosa dificulta la ubicació del local.

6. Sector de l'automoció: principal productor mundial de vehicles a finals de la propera dècada

El 2006 la Xina es va convertir en el tercer productor mundial de vehicles, amb 7,28 milions d'unitats produïdes. Atesa la baixa penetració d'automòbils al país (21 vehicles per 1000 habitants) i el fort augment previst de la renda, s'estima que les vendes creixeran a un ritme del 15% en els propers anys, i superaran els 9 milions de vehicles matriculats al 2010. Aquest *boom* anirà associat a un canvi en el perfil dels vehicles, amb un creixent pes dels cotxes de baixa cilindrada.

Es preveu que els vehicles de menys d'1,6 litres, que l'any 2005 suposaven el 22,7% del total d'unitats venudes, passin a representar el 50,5% al 2010, i que siguin els fabricants locals xinesos els que lideren les vendes en aquests segments. Tot i que el fort ritme inversor dels últims anys ha provocat una sobrecapacitat de producció, que ha obligat el govern a controlar les inversions per evitar la saturació, s'espera, no obstant això, que la sobrecapacitat es resolgui en els propers anys davant l'enorme potencial de creixement de la demanda interna.

Les perspectives apunten que la Xina passarà a ser el primer productor mundial de vehicles a finals de la propera dècada, i es convertirà en un centre global de compres. Tot i l'evolució cap a productes de millor qualitat i contingut tecnològic encara hi ha fortes mancances, la qual cosa comporta avantatges per a les empreses estrangeres proveïdores de components d'alt contingut tecnològic, particularment aquelles que introdueixin millores mediamientals.